

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 2, 2014 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 911.375.3(188)(1-25)(4)

Р. М. Крамаренко,

*к. е. н., доцент, докторант кафедри міжнародного обліку і аудиту
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ*

ВПЛИВ ЕКЗО- ТА ЕНДОГЕННИХ ФАКТОРІВ НА РОЗВИТОК ЄВРОПЕЙСЬКИХ МІСТ

R. M. Kramarenko,

Ph.D. in Economics, Associated Professor, doctoral candidate at the Faculty of International Accounting and Audit of SHEI "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman", Kyiv

INFLUENCE OF EXOGENOUS AND ENDOGENOUS FACTORS ON DEVELOPMENT OF EUROPEAN CITIES

У статті розглянуто особливості національних моделей економічного розвитку європейських міст, виокремлено екзогенні та ендегенні фактори їх трансформації. Проаналізовано екзо- та ендегенні фактори, які включають процеси глобалізації, зокрема такі форми її прояву, як техноглобалізація, фінансова глобалізація, регіональна інтеграція.

The article considers the peculiarities of national models of economic development of European cities. Characterized of transformation exogenous and endogenous factors. Analyzed exogenous and endogenous factors, which include the processes of globalization, in particular the following forms of its manifestation as tehnoglobalization, financial globalization and regional integration.

Ключові слова: *столичний мегаполіс, економічний розвиток, фактори впливу, глобальна економіка, глобалізація, глокалізація, розвиток міст.*

Keywords: *capital metropolis, economic development, influence factors, global economy, globalization, glocalization, urban development.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими чи практичними завданнями. Виявлення характеру і впливу існуючих зараз факторів економічного розвитку завжди вважалися непростим завданням для дослідників, адже встановлення часового лагу і амплітуди нециклічних спадів, а також швидких підйомів інтерпретувалось в різних дослідженнях як нарощування асиметрій, котрі окремі фахівці називали диспропорціями чи аномаліями.

Найбільш чітко, на нашу думку, визначення дав відомий французький філософ Жан Бодіяр у парадоксальній за сприйняттям праці «Фатальні стратегії». «Аномалія, – пише він, – розігрується в непевній статистичній площині варіацій і модуляцій, площині, що вже не має межі чи характерної трансгресії у вигляді закону як межі, тому що все це поглинається статистичними та операційними рівняннями» [1, с.25].

Відтак виходило, що вибір напрямку селектування факторів впливу глобальної економіки на розвиток столичних міст може бути здійснений як в межах їхнього традиційного ранжування за значущістю, так і за відношенням до певного класу думок і переконань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Питанням глобалізації та регіональної інтеграції, особливостям європейських національних моделей економічного розвитку присвячені роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів: Л. Антонюк, О. Беляєва, В. Гейця, І. Гражевської, Д. Лук'яненка, В. Сашка, Дж. Стігліца, Я. Столярчук, А. Філіпенко, В. Чужикова, Ю. Шишкова та ін. Не дивлячись на інтерес учених-економістів до вивчення проблем глобалізації та регіоналізації й пов'язаних з ними процесів, незначна увага дослідників приділялася їх впливу на трансформацію європейських національних моделей економічного розвитку.

Метою даної статті є з'ясування природи та дослідження впливу екзо- та ендегенних факторів на розвиток європейських міст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відомі західні дослідники D.Held та A.McGrew вирішили погрупувати в залежності від прихильників окремих течій у такий спосіб:

- глобалісти, тобто ті, що вишукують позитивні наслідки у будь-якому процесі економічної діяльності;
- скептики – це та частина науковців, яка має протилежну думку до тієї що сповідують глобалісти;
- трансформаталісти, навпаки, переконані у тому, що в цілому позитивний процес глобалізації здійснюється шляхом проведення відповідних трансформацій, в яких вони вбачають, насамперед, позивні зрушення;

- критичні глобалісти – оцінюють світові процеси більш виважено і найчастіше схиляються до думки про те, що процес глобалізації в цілому несе в собі як позитивні, так і негативні наслідки;

- глокалісти – більше схильні до скептичних думок і переконані, що глобалізація проходить спільно з процесами локалізації (а не регіоналізації). Апологети цього напрямку не погоджуються з тим щоб віддати дослідницький пріоритет якому-небудь одному з домінуючих процесів, адже сучасний світ є поліструктурним;

- статистики більше тяжіють до скептиків, але переконані, що за допомогою математичного моделювання та відповідних цифрових даних можна чітко ідентифікувати факторну базу всього процесу [2, р.163-165].

Неважко здогадатися, що окрім пропонованої авторами вертикальної градації існує й горизонтальна, правий бік котрої складають космополітизм, до яких тяжіють трансформаталісти та глокалісти, натомість лівий бік – комунітаристський – становлять статистики та критичні глобалісти. Далі автори доволі справедливо відзначають, що глобальне місто в сучасних умовах має «... соціальні відносини, котрі стають зростаючо детериторіалізованими, денационалізованими чи альтернативними тобто регіоналізованими або ж націоналізованими [2, с.167]. З огляду на це, цілком природно може виглядати центристська дослідницька позиція, котра лежить в межах перетину вертикальної «глобалісти – скептики» чи горизонтальної («космополітизм – комунітаризм») вісей.

Надзвичайно важливою методологічною проблемою в процесі виокремлення зовнішніх та внутрішніх впливів може стати ідентифікація факторів розвитку для столиці маленької країни (наприклад для Люксембургу, Мальти, Кіпру) чи для великої (Великобританія, Франція, Німеччина, Італія) як за чисельністю населення, так і за масштабами економічної діяльності держави, де питома вага впливу столичного регіону виглядатиме різновеликою. До того ж може скластися така ситуація, коли головне місто держави буде виконувати лише адміністративні (представницькі) функції, як, наприклад, Валлетта на Мальті, чи, навіть, виявитися розділеною на дві частини як Нікосія на Кіпрі, бути різнопорядкованим таксоном чи мати на своїй території анклав/ексклав (Ватикан в Римі). Ось чому надзвичайно важливим є моделювання факторних ефектів, котрі можуть набувати різних графічних форм (рис. 1).

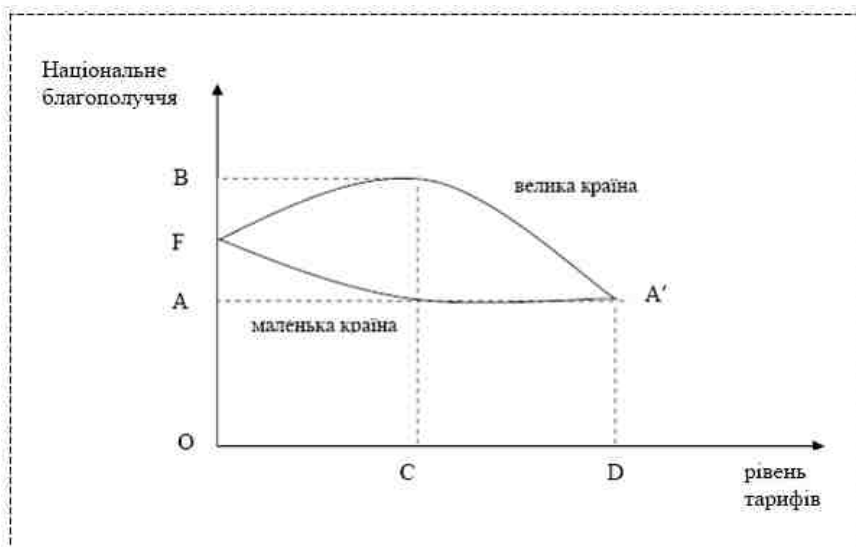

Рис. 1. Тарифний ефект країнового благополуччя за Н. Siebert, 2002 [3, p.244]

Німецький дослідник Хорст Сіберт (Зіберт) чітко сформулював виявлені ним свого часу ефекти для великої та маленької держави, зваживши при цьому на особливу роль тарифної політики, котра проводиться в кожній з країн та суттєво впливає на рівень благополуччя в ній. Як випливає з рисунка, такий вплив може виявитися різним. Тим не менше можна погодитися з тим, що маленька країна і маленька столиця, що в ній розташована, як правило, складають своєрідну гармонізаційну площу, натомість велика країна і велика столиця суттєво відрізняються між собою за рівнем отримуваних доходів, що, як правило, підштовхує уряди до чіткого і ефективного визначення регіональної податкової стратифікації, котра нерідко нівелює результати економічної діяльності столиці. Відтак виходить, що рух упродовж кривої $FA'(B)$ великої країни і маленької держави вздовж $FA'(C)$ є різним, але тотожним за кінцевим результатом конвергенції. Ось чому надзвичайно важливим для міждержавного співставлення є визначення груп столиць за чисельністю населення, котре в них мешкає (табл. 1).

Таблиця 1.
По групування столиць ЄС за кількістю населення в них
(у дужках питома зазначена вага міста в чисельності населення країни, %)

Назва градациї Єврокомісії	Чисельність населення, тис. осіб	Назва столиці
S	90-100000	Валлетта (1,8), Люксембург (20,6)
M	100000-250000	–
L	250000-500000	Братислава (8,6), Любляна (13,7), Нікосія (34,4), Таллінн (33)
XL	500000-1000000	Амстердам (4,8), Афіни (6,1), Вільнюс (18), Дублін (11), Загреб (18,3), Копенгаген (10), Лісабон (5,1), Рига (34,8), Стокгольм (9), Хельсинки (11,2)
XXL	1000000-5000000	Берлін (4,2), Брюссель (10,2), Будапешт (17,5), Бухарест (9,3), Варшава (4,4), Відень (20,7), Мадрид (6,8), Париж (3,5), Прага (12,2), Рим (4,4), Софія (17,4)
Global	понад 5 млн.	Лондон (13,1)

Розраховано автором за [4] та даними Євростата

Як випливає з таблиці, майже всі столиці ЄС знаходяться в процесі групової ідентифікації чисельності населення в межах градациї L-XXL. Виключення при цьому складають – Лондон, котрий відноситься, за цим індикатором, до категорії глобальних міст та столиці Мальти та Люксембургу (абсолютний мінімум). Далі чітко спрацьовує описана вище закономірність: якщо держава маленька, то питома вага столиці в населенні країни може бути суттєвою, приміром, Рига, Таллінн, Нікосія перевищують 30-відсотковий показник, а Любляна, Вільнюс, Дублін, Загреб, Копенгаген, Хельсинки, Брюссель, Будапешт, Відень, Прага, Софія – десятивідсотковий. Разом з тим, у великих державах ЄС (за виключенням Лондона у Великобританії) така закономірність не прослідковується: у Парижі мешкає лише 3,5% населення країни, у Берліні – 4,2%, Римі і Варшаві – 4,4%, Мадриді – 6,8%.

Як відомо, будь-яка економічна система і столиця при цьому не є виключенням, здатна до саморегулювання та протидії тим точковим негативним сигналам, які можуть надходити зовні і тоді вони називатимуться екзогенними викликами, а також внутрішніми, котрі прийнято називати ендегенними. Саме вони включають цілу низку розмежувальних площин, які в межах сучасного Європейського Союзу можна ідентифікувати як локальні, регіональні, національні та наднаціональні простори (деякі автори розрізняють в останній категорії ще два таксони – ЄС в цілому та монетарного союзу зокрема).

Дослідження шоків, котрі в глобальній економіці мають спірну в цілому природу, а це визначається більшістю авторів, нерідко ставало предметом жвавих дискусій, як в європейських наукових колах, так і за їх межами. Внаслідок цього виокремлювалися різні підходи, на основі яких формувалися відповідні механізми і інструменти щодо «пом'якшення» наслідків дії шоків та їхнього негативного впливу, який вони спричиняють на окремі території. Відомі європейські дослідники М.Бурда та Ч.Виплош пов'язували численні шоки в економіці Європи з зсувом (праворуч чи ліворуч) кривої сукупної пропозиції, причинами чого могли стати різке підвищення цін на нафту, збільшення реальних витрат виробництва, зростання базового темпу інфляції тощо [5, с.366-367]. Більш розширену картину сучасних макроекономічних шоків наводить Р.Монтієл, котрий значно збільшив перелік тих факторів, що спричиняють суттєвий вплив на господарство за рахунок включення до їх числа банківських шоків, управління обмінним курсом, фінансової інтеграції, товарних ринків, валютних ринків та встановлення макроекономічної рівноваги [6]. Щоправда зі списку випав ринок праці, який, на нашу думку, є надзвичайно чутливим для кожної країни.

Найбільшою сучасною проблемою Європейського Союзу, і це визнається фактично всіма, було і залишається працевлаштування, а відтак найгострішим проявом останньої фінансової кризи в Європі був так званий шок суттєвого зменшення зайнятості та гіпертрофованого зростання рівня безробіття. Разом з тим, очікування негативної дії цього шоку було надзвичайно серйозним і таким що зумовлене, на додаток до традиційного пояснення будь-якого процесу –глобалізаційними причинами, ще й суттєвим відставанням темпів зростання продуктивності праці ЄС від темпів збільшення заробітної плати в ньому (рис. 2).

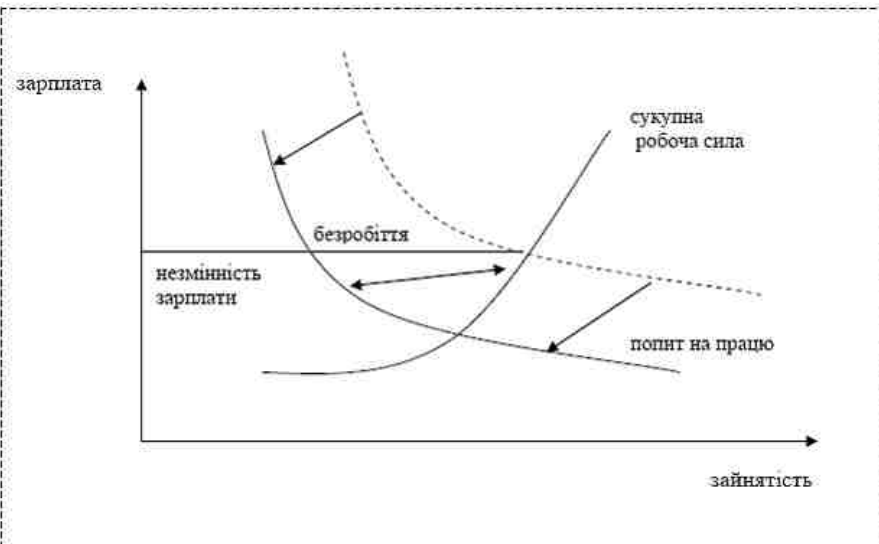

Рис. 2. Шок та безробіття за G. Bertola [7, p. 358]

Зменшення сукупного попиту в межах існуючого інтеграційного союзу завжди призводить до зниження попиту на працю, а відтак й до зростання рівня безробіття. Під час кризи, котра, як вже відмічалось раніше, носить змішаний, але водночас й системний характер, стають надзвичайно популярними так звані заходи щодо «заморожування зарплати». Внаслідок чого виникають своєрідні ножиці між зарплатою в столиці, котра завжди значно менше страждає від економічних шоків та провінцією, де регіональні шоки можуть провокувати появу додаткового негативного синергетичного ефекту. Відповідні потоки тих, що шукають роботу за межами свого населеного пункту можуть бути орієнтовані на столицю та інші мегаполіси, а також на зовнішні ринки робочої сили. Шок від вступу Румунії та Болгарії до ЄС, а ще раніше – Латвії, призвів до максимізації трудових потоків з цих країн до Лондона та Дубліна, економічна активність яких у передкризовий період ідентифікувалася в європейській економіці як надзвичайно висока. Тобто ці міста виступили не лише своєрідним «магнітом» для громадян Великобританії та Ірландії, а й для більшості держав Спільноти, насамперед тих, котрі мали суттєву різницю в оплаті праці. Водночас зароблені та переказані ними кошти виступили своєрідною фінансовою підтримкою для нових держав Європейського Союзу.

Слід відзначити, що метрополізація європейської економіки стала помітною ще у 80-ті роки століття що минуло, втім виокремлення факторів розвитку столиць в умовах промислового виробництва, котре активно скорочувалось в основних мегаполісах, заставило дослідників звернути особливу увагу на співвідношення між ендегенними і ендегенними шоками, що панували на континенті. Так, G.Hewings та J.Parr, досліджуючи просторову незалежність метропольних поселень (metropolitan Setting), дійшли висновку, що вирішальну роль в їхній динаміці відіграють відмінності у місцевій (вони вживають термін – зональний) зарплаті та розміщенні доходів (рис. 3).

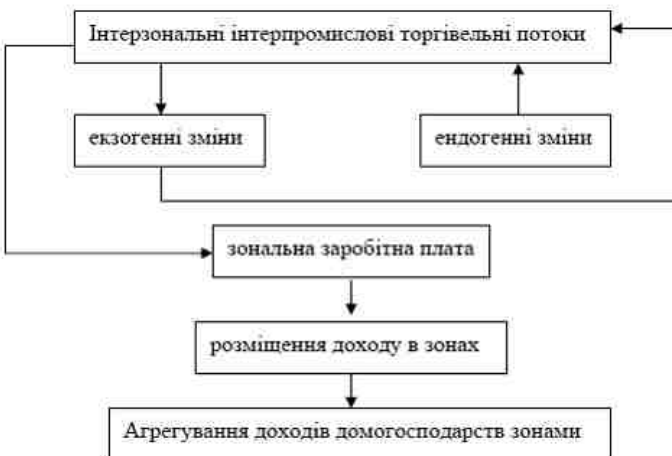

Рис. 3. Екзогенні та ендогенні зміни в межах столичного регіону за G.Hewings та J.Parr [8, p.12]

На думку авторів наведеної схеми виходить, що сукупність екзогенних та ендогенних змін з одного боку – породжує, з другого – суттєво обмежує інтерзональні індустріальні потоки, що, як це впливає із загального механізму руху факторів виробництва, призводить до значного зростання відмінностей у заробітній платі, котра також частково інвестується в розвиток відповідного регіону, у нашому випадку – столичного. Таке своєрідне «автоінвестування» призводить до формування замкненого кола, в якому відбувається агрегування доходів домогосподарств та їх повторне інвестування, що, природно збільшує різницю у розподілі національного багатства між головним містом держави та її іншими регіональними центрами.

Екзогенний регіональний шок легко може посилювати делокалізація виробництва, яку надзвичайно важко ідентифікувати в межах активного розвитку аутсорсингу, сітвого або ж віртуального бізнесу. Водночас чимало аналітиків, зокрема D.Leahy, С.Montagna, переконані, що саме аутсорсинг та прямі іноземні інвестиції можуть відігравати визначальну роль в досягненні в регіоні олігопольної рівноваги (Oligopoly Equilibrium) [9].

Ще одним елементом шоку може бути зростання чисельності населення в різних регіонах Європи, насамперед в столичних у т.ч. за рахунок мігрантів, що само по собі також може викликати порушення попиту і пропозиції на місцевих ринках робочої сили, а відтак й просувати так званий зарплатний демпінг [10].

З огляду на це виникає цілком зрозуміле питання про наслідки шоків для різних мегаполісів. Відомий італійський науковець A.Calafati, досліджуючи вплив кризи на різні європейські міські поселення зазначає: «Міста по-різному реагують на деякі екзогенні шоки тому, що вони мають різну структуру» [11, p.18]. На його думку основними факторами, які зумовлюватимуть концептуальні зміни в розподілі європейських міст у т.ч. столичного рівня є такі:

- сталість різниці у локальних та глобальних цінах;
- гомогенізація моделей споживання та просторового походження виробництва товарів;
- зростання нерівності в розподілі доходів [11, p. 18-20].

Наведе вище дозволило сформуувати авторську варіативну модель посткризової реконструкції екзогенних шоків в межах всього Європейського Союзу, що, на нашу думку, яскраво відображає різну реакцію міст на те, що відбувалося в Спільноті впродовж кризових 2008-2009 р.р. (рис. 4).

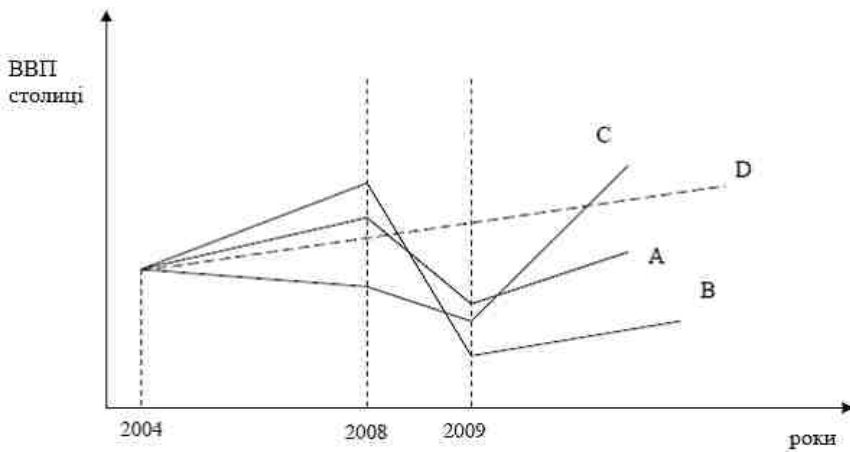

Рис. 4. Реконструкція екзогенних шоків в європейських столицях
(авторське бачення)

Прискорений розвиток європейських столиць у передкризовий період характеризувався наявністю різних типів акселерованого зростання їх господарства та вироблення відповідного типу реагування на наступний екзогенний шок 2008-2009 р.р.. Умовно їх можна поділити на чотири групи:

- A – високі передкризові темпи зростання, різке, але не критичне падіння ВВП столиці та швидке відновлення економіки у посткризовий період;
- B – найвищі в ЄС темпи зростання, катастрофічне падіння, руйнація цілого ряду бізнес структур, низькі і нестійкі темпи відновлення;
- C – низькі докризові темпи зростання, повільне кризове падіння, високі посткризові темпи компенсаційного і інноваційного росту столичної економіки;
- D – стає зростання мегаполісу, що відповідає в цілому європейському тренду.

Різна секторальна природа наведених вище підходів не суперечить в цілому виробленню столицями можливих спільних підходів до розвитку, структурну модель чого вдалося схематично виокремити італійцю A.Calafati (рис. 5)

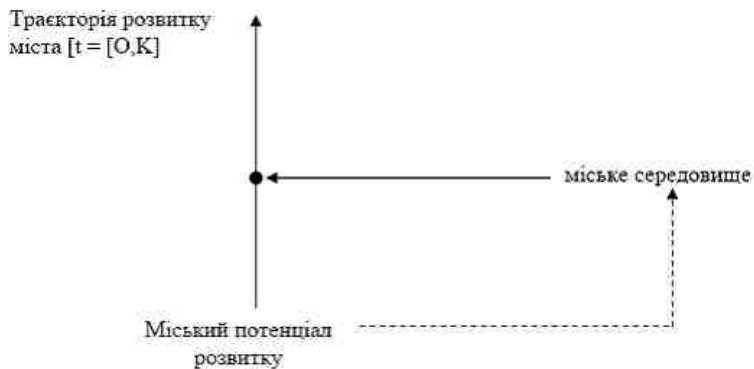

Рис. 5. Від розвитку міського потенціалу до розвитку території за А. Calafati [11, p. 15]

На думку науковця міське середовище є своєрідним трансмісійним механізмом трансферу інституційних, економічних, соціальних сигналів столичним містам, котрі, спираючись на свій потенціал обирають притаманну лише їм траєкторію руху до найбільш ефективної моделі, котра значною мірою залежить від певних домінантів [O, K], вплив яких на мегаполіс є визначальним і таким, що ідентифікується насамперед на екзо-рівні, хоча найважливішим напрямом прикладання спільних національно-наднаціональних зусиль і ресурсів може визначатися якраз ендо-рівень. При цьому виокремлений міський (столичний) потенціал може бути повністю використаний, а може бути й таким, котрий залишатиметься нереалізованим (чи неповністю реалізованим) упродовж тривалого терміну. Водночас на траєкторію розвитку міста (його стратегію) впливатимуть не лише його жителі та місцева влада, а й інші актори, зокрема глобальні віртуальні моделі позиціонування інших мегаполісів, а також ті системи впливу, які важко ідентифікувати в межах створювального мережного суспільства.

Сказане вище дозволило розробити власну матричну модель впливу екзо- та ендогенних чинників на розвиток європейських столиць (рис. 6).

Екзогенні чинники		
Дерегування	<ul style="list-style-type: none"> • зміни в кон'юктурі товарів та послуг; • накладання негативних фаз циклів; • делокація; • зміна динаміки і напрямів руху інновацій та інвестицій; • посилення ролі глобальних інституцій <p style="text-align: center;">ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІКА</p>	<ul style="list-style-type: none"> • вплив наслідків реалізації регіональної (локальної) політики; • посилення регулювання столичних таксонів; • зменшення промислової функції; • нарощування різниці в доходах, що отримують в столиці і в регіонах; • конфлікт інтересів національних і наднаціональних структур <p style="text-align: center;">ЕКОНОМІКА ЄС</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • наявність «столичної» політики розвитку; • конфлікт між периферією та столицею або ж національними утвореннями; • бюджетне регіональне протистояння; • інституційні перетворення; • поляризація відносин в господарстві <p style="text-align: center;">НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА</p>	<ul style="list-style-type: none"> • різнорівнева модель зростання столиці і периферії; • гіперконцентрація економічної активності в столиці; • обмеження розвитку промисловості; • демотивація переваг столичного статусу; • перенесення столиці в інший регіон <p style="text-align: center;">РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА (столична, локалізована)</p>
Ендогенні чинники		

Рис. 6. Класифікація екзо- та ендогенних чинників впливу на розвиток столиць ЄС (матрична модель)

Складено автором

Як випливає із заявленої класифікації, в діяльності багатьох європейських столиць чітко прослідковується прихильність (у відповідності до обраної економічної моделі) до регулювання чи дерегулювання розвитку головних міст держав-учасниць Європейського Союзу. Так званий британський неолібералізм доволі спрощено дозволяє глумачити можливості впливу позитивних і негативних чинників на розвиток столиці Об'єднаного Королівства, в якому дія глобальних чинників є визначальною. Натомість вплив європейської і національної економік на модернізацію Берліна, в процесі його перетворення в столицю об'єднаної Німеччини важко переоцінити, адже допомога, що надходила звідти виявилася домінуючою в процесі набуття містом нового статусу. Доволі специфічним виглядає Брюссель, який є не лише головним містом Бельгії, а й Європи. Саме у цьому місті сконцентровано велику кількість інституцій ЄС, а пропорція числа чиновників на одного жителя (бельгійських, європейських, а також НАТО, штаб-квартира якого тут розташована) у буквальному розумінні б'є всі європейські рекорди, провокуючи таким чином зростання орендної плати на житло та офіси. Конфлікт економічний, лінгвістичний і, навіть, політичний характерний й для Мадриду та Барселони (умовної столиці Каталонії), що призвело до тривалого протистояння між ними у боротьбі за національну єдність чи національне самовизначення. Найбільша фондова біржа в країнах Центральної та Східної Європи сформувалася у Варшаві, а не в Празі чи Будапешті, які явно конкурували за подібного роду лідерство на постсоціалістичному етапі розвитку їхньої історії.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Наведене вище дозволяє виявити особливості розвитку столичних міст в країнах ЄС, які умовно можна звести до п'яти найсуттєвіших, а саме:

1. столиці Європейського Союзу сформувалися під впливом низки історичних, економічних, політичних та інших факторів, котрі обумовили відповідну чисельність населення в них, і притаманну лише їм структуру міського господарства, а також управління ним. Разом узяті в ході останньої кризи вони виявили різні ступені опору до глобальних та інтеграційних шоків, що мають місце в Спільноті останнім часом.

2. висока зовнішньоекономічна відкритість господарства європейських держав несе їм як позитивні, так і негативні наслідки, перетворюючи деякі з них у світові центри трансферу фінансів, інвестицій (Лондон), прийняття глобальних рішень (Париж, Лондон, Берлін, Брюссель), розповсюдження інновацій (Стокгольм, Хельсінкі), світові туристичні хостинги (Париж, Рим, Лондон), гігантські транспортні хаби (Лондон, Париж, Мадрид).

3. переважна більшість столиць ЄС відіграє визначальну роль в структурі національного господарства, його урбаністичній моделі та в державному управлінні. Найбільш інформативним показником масштабності подібного роду впливів може вважатися питома вага населення країни, яке мешкає в його головному мегаполісі. Для держав ЄС характерним є високий ступінь такої концентрації, адже, як показало дослідження, у 14 з 28 столиць Спільноти цей індикатор перевищує 10%, а у трьох з них (Рига, Таллінн, Нікосія) – 30 відсотків, що яскраво підтверджує своєрідний рівень демографічної центральності більшості європейських столиць.

4. екзо- та ендогенні шоки, що трапляються у світовій та в європейській економіці призводять до суттєвого зростання напруженості на ринку праці, внаслідок чого формуються великі потоки трудових мігрантів, що орієнтовані в основному як на столиці своїх країн, та і на ті найбільші мегаполіси, що знаходяться в межах інших держав ЄС. Упродовж останніх років центрами тяжіння і, водночас, полюсами високої заробітної плати стали Лондон, Дублін, а також Стокгольм, на котрі значною мірою був орієнтований надлишок припливу робочої сили як в межах об'єднаної Європи, як і зовні.

5. ендогенні та екзогенні чинники розвитку столиць ЄС можуть суттєво впливати на домінування в них процесів поліструктурного регулювання, або ж дерегулювання в залежності від селектування площ впливу: глобальної економіки (зміна кон'юктури на окремі види товарів та послуг, накладання спадних фаз циклів, зміна динаміки і напрямів руху інновацій та інвестицій, підвищення ролі глобальних інституцій); економіки ЄС (вплив наслідків реалізації локальної політики розвитку, посилення регулювання столичних таксонів, зменшення промислової функції, нарощування різниці у доходах, конфлікт інтересів національних і наднаціональних структур); національної економіки (наявність «столичної» політики розвитку, конфлікт між периферією та головним містом країни, бюджетне протистояння, інституційні перетворення, поляризація відносин в господарстві); регіональна (столична) економіка (різнорівнева модель зростання, гіперконцентрація господарської активності в столиці, обмеження розвитку промисловості, демотивація переваг столичного статусу, перенесення столиці в інший регіон).

Література.

1. Бодіяр Ж. Фатальні стратегії / Пер. з французької Леонід Кононович. – Львів: Кальварія, 2010. – 192 с.
2. Held D., McGrew G. Globalization / Anti-Globalization. – Cambridge: Policy, 2009. – 283 p.
3. Siebert H. The World Economy – London – New York: Routledge, 2002. – 315 p.
4. "Quality of Life in European cities". Report. Flash Eurobarometer № 366 [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash

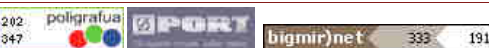
/fl_366_en.pdf

5. Бурда М., Виплош Ч. Макроекономіка. Європейський контекст / Пер. з англ. С.Панчишин. – К.: Основи, 1998.– 682 с.
  6. Montiel P. *Macroeconomics in Emerging Markets*, Cambridge: University Press, 2003. – 445 p.
  7. Bertola G. *Europe's Unemployment Problems / The Economics of the European Union* / Ed. by Mike Artis, Frederick Nixon. – Oxford: University Press, 2001. – pp. 352-382.
  8. Hewings G., Parr J. *Spatial independence in a Metropolitan Setting* / Geoffrey J.D.Hewings, John B. Parr // *Spatial Economic Analysis*. – 2007. – №1, vol.2. – pp. 7-23.
  9. Leahy D., Montagna C. *Outsourcing vs FDI in Oligopoli Equilibrium* / Dermot Leahy, Catia Montagna // *Spatial Economic Analysis*. – 2009. – №2, vol. 4. – pp. 36-48.
  10. Cheshire P., Magrini S. *Population Growth in European Cities: Weather Matters – But only nationally* / Paul C. Cheshire, Stefano Magrini // *Regional Studies*. – 2006. –№1, vol. 4. – pp. 23-37.
- Calafati A. “European Cities’ Development Trajectories: A Methodological Framework” [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/citiesoftomorrow/citiesoftomorrow_economic.pdf

References.

1. Bodiya Zh. (2010). *Fatal'ni stratehiyi*. [Fatal strategies], Kal'variya, L'viv, Ukraine, 192 s. (in Ukr.).
2. Held D., McGrew G. (2009). *Globalization / Anti-Globalization, Policy*, Cambridge, 283 p.
3. Siebert H. (2002). *The World Economy – London – New York: Routledge*, 315 p.
4. “Quality of Life in European cities”. *Report. Flash Eurobarometer № 366*, [Online], available at: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_366_en.pdf (Accessed 15 Dec 2013).
5. Burda M., Vyplosh Ch. (1998). *Makroekonomika. Yevropeys'kyi kontekst*. [Macroeconomics. European context], Osnovy, Kyiv, Ukraine, 682 s. (in Ukr.).
6. Montiel P. (2003). *Macroeconomics in Emerging Markets*, University Press, Cambridge, 445 p.
7. Bertola G. (2001). *Europe's Unemployment Problems / The Economics of the European Union* / Ed. by Mike Artis, Frederick Nixon, University Press, Oxford, pp. 352-382.
8. Hewings G., Parr J. (2007). *Spatial independence in a Metropolitan Setting* / Geoffrey J.D.Hewings, John B. Parr // *Spatial Economic Analysis №1*, vol. 2 pp. 7-23.
9. Leahy D., Montagna C. (2009). *Outsourcing vs FDI in Oligopoli Equilibrium* / Dermot Leahy, Catia Montagna // *Spatial Economic Analysis №2*, vol. 4. pp. 36-48.
10. Cheshire P., Magrini S. (2006). *Population Growth in European Cities: Weather Matters – But only nationally* / Paul C. Cheshire, Stefano Magrini // *Regional Studies №1*, vol. 4. pp. 23-37.
11. Calafati A. “European Cities’ Development Trajectories: A Methodological Framework”, [Online], available at: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/citiesoftomorrow/citiesoftomorrow_economic.pdf (Accessed 20 Dec 2013).

Стаття надійшла до редакції 31.01.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"